

աղետութիւնն սպասելը անկարողներուն իրաւունքն է միայն : Գործունէութիւնը կեանք է, իսկ անգործութիւնը մահուն պատկերն է : Այն ազգ, որ չի գործեր, անաշխատ ապրիլ կուզէ, նորա կեանք տաղտկալի է, վասն զի նորա յուսարու յօժարութիւնը կը մեռնի, յաղթելու փափաքը կը մարի, ինքն անգործութեան դատապարտուած, կը նմանի այն անշարժ լճակին որ շաքունակ հիւանդութեան տաղտուկները բուրելէ և մարդիկ մնասելէ զատ ուրիշ բան մը չունի :

Այսպիսի ազգ մը երբ կեանքն անաշխատ, խորհուրդն անհաստատ օրինաւորութեան հետեւած կրնժանայ, հոն փոխանակ օրինաց՝ կամք և խելութիւնը կը թագաւորէ, փոխանակ դատաւորի կիրք կը տիրապետէ, ալ անոր մէջ միութեան ոգի, շինիչ սէր, խոհմութեան նշոյլ, ազատ և հաւատարմարդ, ուղղութիւն և կանոն մի փնտռեր, այլ ատելութիւն, նախանձ, ռիս, բռնութիւն, զոչաքաղութիւն, դատաստանաց թիւրութիւն, բողբ, տրտունջ, կիրք, հայհոյանք, նղովք, անէծք, թշուառներու խումբեր, զրկեալներու դասեր, իրաւունք և արդարութիւն բողբներու շարքեր, ողբ, լալ, վասն զի հոն օրէնք չի կայ, արդարութիւն չի կայ, ուղղութիւն չի կայ, ճշմարտութիւն չի կայ, նորա խորհրդականները անխորհուրդ, դատաւորները աչառու և իմաստակ, իշխանները փառասէր, ինքնասէր և կամահաճ, առհասարակ տգէտ և անգործ :

Այս դրութեան մէջ մոլութիւնները փոխանակ առաքինութեանց փոխելու, իրենց տեսակի մէջ կը քաջաւերուին : Արքերը կը շոյուին, մասնաւոր բարիքներ, ընդհանուր բարեաց

տեղը կ'անցնին, անխորձները և անգործները բազմահմուտ և գործունէից ամուսններու վրայ կը բաղմին : Չարիքներով բարիքներ կը յուսան, չը սերմանած հնձել կուզեն, անտարբեր և անգործ, և միշտ ուրիշներէն յուսացող Այսպիսի ազգի մը, իշխանութիւնն խորխուլ է, հիմունքն քայքայման վիճակին հասած :

Երբ օգնական ունի, օգուտ չունի, զօրք ունի, ղէնք և զօրութիւն չունի, իշխան ունի, աղքեցութիւն չունի, խորհրդական ունի, խորհուրդ չունի, բարեկամ ունի, բարիք չունի, անհատներ ունի, գործ չունի, աղքութեան անուն ունի, նորա ոգին և պահանջ չունի : Ասոնք յայտնի նշաններն են այն ազգի գլորման և անկանգնելի կործանման, և ոչ ոք չէ սորա պատճառ, այլ միայն ինքը, զի իրմէն ծնան չարիք եւ իւր անհատներու անգործութիւնը բերուալայս աղէտն ու թշուառութիւնը :

Խորին վարդապետ
Միխայիլ Բախան :

Մեր իենաց ապահովութեան ամենախելաւոր պետերէն, Բէն ալ ինչպիսիք ինն է :

Երբ մարդիկ իրենց կայտառ հասկի մէջ ծնողաց գործնական դպրոցէն դուրս կ'ելլեն, և կը սկսին խորհիլ մը տածել եւ տնօրինել իրենց առնելի և մերժելի գործերը, և կ'որոշեն իրենց աշխատութեան եղանակը և միջոցը : Երբ կը սպասարատուին մտածել և հագալ իրենց ներկայ և ապագայ երջանկութեանց և թշուառութեանց աղբիւրներու վրայ, մտատանջութիւն մը զիրենք կը յուզէ, և տարակուսեալ կը

մնան շատերը երկու ճանապարհաց
վրայ: Վասն զի կիրքերը և դատումնե-
րը իրարու դէմ ելելով զիրար նուա-
ճել և յաղթել կուզեն: Այս միջոյն
է, որ մէկ հարուածով ոմանք յաւի-
տենական անգունդներու մէջ կը գլու-
րէ, ոմանք բարի մարդ և բարի քաղա-
քացի ընկերական աշխարհին օգտա-
կար անդամ, պարկեշտ եւ առաքինի
ու մշտնջենապէս երջանիկ կ'առնէ:

Այս ալեկոծութեան վտանգաւոր
ժամանակի մէջ մեր ծնողաց բարի
խրատներուն, խելացի եւ փորձառու
վսեմ եւ ազդու խորհուրդներուն,
պատմութեան մեղ բերած անցեալ փոր-
ձերուն, մեր լրաց և տեսած մարդկանց
կենցաղավարութեան գործնական դա-
սերուն, բաւ ուշադրութիւն դար-
ձունելու եմք, և անոնք մեզ օրինակ
առնելով խորհելու եմք թէ ի՞նչ ե-
ղանակաւ և ուրիշ սկսելու եմք մեր
գործերը, և ի՞նչպէս արդիւնաւորե-
լու եմք, և ի՞նչ պէս տնօրինելու ու
մատակարարելու եմք մեր վաստակնե-
րը, որ շուայութեան, զեղխութեան,
յուսմոյէտս վատնողութեան չի մատ-
նուին: Արտիճեալէ կենաց այս ջրմանի
մէջ, հաղարաւոր հաճոյքներ և հեշ-
տութիւններ կը ներկայանան մեր մի-
տաց և աչքի տեսութեանը, որոց ա-
մենն մեզ հաճելի եւ առնելի կը դա-
տուին, սակայն երբ հասուն խորհրդ-
գով զանոնք քննութեան կ'առնումք,
կը տեսնեմք որ նոյա մեծ մասը մեր
անգին օրեքու և ժամանակներու յա-
փշտակիչներն են, մեր նիւթական եւ
բարոյական կենաց եւ մեր գանձերու
սպառիչներն և թշնամիներն են, և մեր
կենաց դաւաճաններն ու մեր մշտնջե-
նաւորապէս թշուառ ապրելու պատ-
ճառներն են: Փանի քանի մարդիկ կե-
նաց այս վիճակի մէջ իրենց հաւատա-
լով շուտութիւնը կորսնցողցած, զո՛հ ե-

ղած են այս մօլութեանց:

Ասոնց գէմը վաստակի արժէքը
ճանաչելը և խնայողութեամբ ասրիլը
մեծ նպաստ կը գործէ: Վասն զի մարդ-
կանց գլխաւոր պէտքերէն մէկն եւս
խնայողութիւնն է որ շուայութեան
դէմ պատուար մի է: Ի՞նչ օգուտ է չա-
րաչար աշխատելէն և շատ վաստակելէն,
երբ աննախատես մարդիկ իրենց ան-
բաւ հարստութիւնները շուայութեան
հեղեղին հոսանաց առաջ կը ձգեն, զորս
ովիկանոսի անգունդներու մէջ տանե-
լով կընկղմէ, ընդնոսին և իրենց վար-
կը համբաւը և երջանիկ կեանքը:

Խնայողութիւնը որ ընկերական գոր-
ծերու բարւոյ կարգադրութեան ունի է,
ամեն աստիճանի մարդկանց ալ անհրա-
ժեշտ պէտք է: Վասն զի մեր կենաց
ապահովութիւնը, մեր հանգիստ ու
երջանիկ ապրելու միակ միջոցը այս
պէտքէն կախումն ունի:

Այն անձինք, որ իրենց կենաց մէջ ի-
րենց դէմ ելելիք դէպքերը, պատահա-
րները, ձախորդութիւնները կրնան քիչ
շատ նախատեսել, նաեւ կրնան խորհիլ
թէ չէ թէ միայն ներկայի մէջն է իրենց
կենաց պիտոյից պէտք, այլ աւելի ա-
պագայի մէջ, ինչպէս իրենց ձախոր-
դութեան, հիւանդութեան, ծերու-
թեան, մանուաւնդ իւրեանց ընտա-
նեաց, եւ փոքր զուակաց ապագայի
պիտոյքը երբ խոհուն խոհացողու-
թեամբ ՚ի նկատի կ'առնուն, նոքա
բնաւ չեն յանդգնիր այս զորաւոր մի-
ջոցի ետեւէն չ'երթալ:

Իսկ ընդհակառակն այն անձինք,
որք ապագան չեն մտածեր կամ փա-
ռամուլութենէ յաղթեալ և կամ տգի-
տութեան մշուշներով միտքը չըճա-
պատեալ և կամ բուռն կիրքերէն յաղ-
թեալ, ապագայի մէջ իրենց դէմ ել-
լելիք գոյաւորութիւնները եւ այլն
ասոնց հետեւութիւններու վրայ չ'են

խորհիր, միտի լոկ բնազդմամբ իրենց հաճոյից ետեւէն ինկած, կը շաղկեն, կը վառնեն իրենց ունեցածը, և ամենքը սպառելէն զինի յետին թշուառութեն թակալէ կը լինին, և որ աւելին է կը սկսին փոխառութիւնները տոկոսաւոր պարտքեր ընել, յոյսերնին ապագայի ցնորքներու հետ կտպած, աղէտալի հետք մը կը թողուն ՚ի մնաց ալոց ՚ի թշուառութիւն իւրեանց ընտանեաց, և ՚ի նախատինս և յարհամարհանս իրենց անձին :

Քանզի այսպիսիները երբ իրենց ապագայ յոյս ՚ի դերեւ ելած կը տեսնեն, միւս կողմէն վարկերնին կտորած, ոչ որ այլ եւս իրենց չի հաւատար, և չի օգնէր, արդէն պարտապահանջները իրենց տուած գումարները եւ նոցա տոկոսները կը սրահանջեն, ներկայ պէտքերը ևս միւս կողմէն զինքը կը նեղեն, ընտանեկան խաղաղութիւնը կը խռովի, ինքը յաշա ամենուն տուելի կ'երեւի, յետ այնորիկ բանտ կապանք նախատինք արհամարհանք վիշտք եւ տառապանք շտո անգամ յուսահատական մահ իսկ կը մնայ այնպիսիներու բաժինը :

Յաւալին այն է որ, այս ախտէն բռնովորները, քիչերն են որ կրցան ըս. թափիլ և ետ դառնալ, իսկ շատերը զոհ գնացին, ինչպէս որ փորձառու մէկը կ'ըսէ, «Այն օրը եղաւ իմ անկումս, երբ առաջին անգամ պարտք առի, առած մը կ'ըսէ », ստութիւնը պարտուց հետ մէկ անգ լընթանայ », վասն զի պարտապան մը իւր վճարումը երկարաձգելու համար միշտ պարտաւորներ եւ ստութիւններ հնարելու կը ստիպուի : Ուրեմն լու է սա կաւապետութեամբ ապրիլ, եղածով գոհ լինել, քան թէ փոխառութիւն ընել հակառակ խնայողութեան, լու է երեկոյ առանց ընթրիքի տառիկը,

քան առաւօտ պարտաւոր ելլելը :

Ամեն բանէն աւելի հակադրաբար առաջ երթոյցող փոխառութիւնն է, և պէտքերը միշտ կը սափպեն շարունակել և առաջ երթալ : Ասան զի աւմեն նոր փոխառութիւն իրեն ետեւէն նոր պէտքեր երեւան կը բերէ, նոր փոխառութիւնը և նոր պէտքերը շղթայի պէս իրարու ածանցած իրարու յաջորդուած այն քան առաջ կերթան, մինչև որ իրենց գործադիրը վերջի յուսահատութեան եւ յետին թշուառութեան կը հասցնեն : Ուրեմն այս հիւանդութեան ենթակայ չըլլալու առաջին պայմանը, առաջին փոխառութիւնը չընելն է. իսկ սկսողներու վերջին տաղաւը միշտ ապարդիւն եղած է :

Փոխառութիւնը երկու կարգի անձանց համար միայն ներելի է, մինն անոնց, որք բարեւոր գործածութեան կզանակը գիտեն, հարիւրին տասը տոկոսով կ'առնեն և քսան կամ երեսուն կը շահին, որք հետզհետէ թէ պարտքերը և տոկոսները կը վճարեն և թէ իրենց մասնաւոր շահ մը կը մնայ : Այսպէս ալ անոնք ազատ են փոխառութիւն ընելու, որք հասարակաց բարւոյն համար մեծագործութիւններ առաջ կը բերեն և նոցա արդեամբ բն, թէ նոյն պարտքերը կը վճարեն, և թէ իրենց շահերը կը մնայ. և հասարակութիւնը հանգիստ ապահովութիւն մը կ'ունենայ ձեռնարկեալ հաստատութեան :

Ահա այսպիսի փոխառութիւնները ներելի են, վասն զի շահու միջոցներ են, քան թէ թշուառութեան առիթներ :

Գերութեան շղթայ է փոխառութիւնը այն կարգի անձանց, որք փոխառութեամբ աննպատակ գործերու կը ձեռնարկեն և կամ այս միջոցով ճոխ

փառաւոր ու փարթամ ապրիլ կ'ուզեն, կամ իրենց փառասիրութիւնը գոհացունել կ'ուզեն, և կամ իրենց կիրքերը և հաճոյքները առաջ տանել կ'ուզեն, եւ կամ թէ հանգիստ պերճ և իրենց որովայն պորպարտելու նպատակաւ կը գործեն զայս :

Այսպիսի անձինք լաւ կընեն որ մի նակ իրենց ունեցածովը բաւականանան, գոհ ապրին, եթէ առաջ երթալ կ'ուզեն, թող քիչ մը աւելի աշխատին, իրենց նպատակին հասցունող միջոցին թող սպասեն, այն ժամանակը իրենց նպատակին թող հասնին :

Նախ իրենց հաշիւները թող կարգադրեն, յետոյ իրենց բաղձալի գործերն ձեռնարկեն, թող յիշեն այն խօսքը որ կ'ըսէ. « Այս թուականէն կրնաս իմ պարտքս, որոցմէ իմ բոլոր կենացս մէջ, ոչ կրցայ և ոչ ալ կրնայի ազատիլ » և յիշեալն խրատ կուտայ, ամենեւին մէկէն ստակ փոխ մի առնէր, վասն զի անով կը նուաստանա զի պարտք մինակ անպատեհութիւն չ'է, այլ աղէտ մի է և տառապանք :

Ուրեմն անոնք որ չ'են ուզեր նշաւատանալ, ուրիշին գերի լինել թշուառ և յուսահատ կեանք մը անցանել, անէծք և նզովք թողուլ իւրեանց ետեւէն, իրենց ընտանիք և զաւակները թշուառ թողուլ, մարդկանց առաջ անպատիւ և արհամարհելի լինիլ, նոքա թող զգուշանան այս անողջանալի հիւանդութենէն : Թող սակաւապետութեամբ ապրին, թող միջոց գտած ժամանակը չը յայլին, ժամանակին և պարագաներուն համաձայն թող ընթանան, չափազանցութենէ զգուշանան : Իրենց վաստակոյ մէկ մասը միշտ ապագայի դէպքերուն և պատահարներուն ու ձախորդութեանց հիւանդութեանց նեղ միջոցներուն պահեն : Ապագայի մէջ անտի յոյսեր տածելէ

զգուշանան, իրենց կարողութեան չափով ընթանան, սրպէս զի խնայողութեան ուղիղ կանոններով վարուած լինին և ապագայ չարիքն ալ իրենցմէ հեռու մնայ :

Ապա թէ ոչ նոքա միշտ ուրիշներու գերիները հըս հպատակները նշաւատ արարածները պիտի մնան, մանաւանդ վիճակնին անապահով, կեանքնին խռով, միջոցնին թշուառ, միշտ կարօտ միշտ սրտմաշութեան մէջ կը մնան, և որ աւելի անտանելի է, ոմանք իրենք զիրենք դիմովութեան մուրէթեան կը յանձնեն, բանականութիւննին խանգարուած, այլ յայլմէ եղած, շատերը գինէտանց անկիւնները հրապարակներու վրայ իրենցմէ անտեղեակ ոչ խօսածնին դիտեն, ոչ լսեալ վիճակի մէջ են, կը զառանցեն կը ցնարանեն, հասարակութենէն կը նախատուին և զղուելի կը դատուին : Շատ անգամ իրենց բոսոր չը դիտեալով պարկեշտ հասարակութեան վնասներ կը հասցունեն հանգստութիւնը կը խանգարեն, ուրկէ կառաջանայ բանտերուն տանջանքներուն մասնուիլը, և անոնցմէ շատերը երբ իրենց գործերու ելք չեն կրնար գտնել, հասարակութենէն երս կը պահեն առամօթոյ, խոյս կ'ուտան հրապարակէն, տան մը անկիւնը կը քաշուին, ոչ որ տեսնել չեն ուզեր, ոչ որքի տեսնուիլ չ'են ուզեր, տեսակ մը մաղձերով պաշարուած անքուն անհանգիստ, իրենց հոգեպահիկ կերակուրներէն անգամ կը խորշին շարունակ կը խորշին ու կը մտածեն, սակայն ապարդիւն, զի ժամանակը անցած է, միշտ արգելքներ միշտ դիմահարներ, միշտ անյաջողութիւն ու ձախորդութիւն կ'ելլէ առաջնին, իրաց ելք մը չեն կրնար գտնել որքան առաջ երթան այնքան թշուառութեմ կը հոլին, անյոյս անօգնա

իմն, ըղբղի տկարութիւն մը ևս վրայ հասնելով, կամ հիւանդանոցներու մէկ անկիւնը իւր թշուառ կեանք կը վճարէ, և կամ իւր ընտանեաց քով իւր և իւր ընտանեաց թշուառութիւններուն չը կրնար տոկար, իւր յուսահատ կեանքը անձնասպանութեամբ կը վճռէ, հախառտի աստուածային և մարդկային ամեն օրինաց, և այս եղանակաւ ինքը կը վերջանայ, բայց իւր թողած թշուառութիւնը կը մնայ և կը շարունակէ այդ խղճալեաց վրայ, և գնացողի ետեւէն կ'երթայ անէծք նշով քնախատինք ու արհամարհանք: Ահա իրենց դէմ հասակի մէջ բարեոք չընթացողը և տնտեսութիւնը չը գիտցող և խնայողութեան ետեւէն չը գնացողներուն վիճակը և վախճանը:

Խորին Վարդապետ
Միլիարեան:

ՇՈՒՇԱՆ

Շ Ա Ի Ա Ր Շ Ա Ն Ա Յ

Շարագրեաց

Գ. Վ. Սրբանյութեանց.

Հինգերորդ դարու Հայոց Աղբի քանչելի նահատակութեան հանդէսն, որ անմահացած է Եղիշէ Վարդապետի անմահ գրչաւ և ժամանակ ժամանակ եռանդ ու խանդ աղբած է հայրենասէր ոգիներու և բաղձաթիւ երգաբաններ ու վիպասաններ յերեւան հանած աղբային գրական ասպարիղի վերայ, այս անգամ նոյն բոցալաւ եռանդով ողբելորսած է Ղլարեգին վարդապետն Սրբանձտեանց, Հայոց Աղբի

գին Շաւարշանայ ծաղիկներէն Շուշան մի ընծայելու, որ հայրենասիրութեան ուղևոր ուղեգրած է, քրիստոնէական ցօղով զուարթացած և Հայ Հայրենեաց արեւով ծաղկած և ուղեւորացած:

Սիրուն է այս Շուշան, վասն զի Հայրենասիրութեան և Ազատութեան հոտ կը բուրէ: Վեղեցիկ է այս Շուշան, վասն զի կը գրաւէ ու կը տանի մեր հոգին ու սիրան այն դարն, որ Հայոց կենդանութեան դարն է, այն դաշտն, որ Հայոց քաջաց նահատակութեան դաշտն է, այն դարաստանն, որ ծաղկալից եղած է ոչ թէ անձրեւաբեր ամպերէն, այլ մեր սուրբ և արիւնաբուղիս վկայից ցանեալ և ցրուեալ սպիտակ սկիւրներէն:

Ով որ զՀայն նոյն դաշտն ու դարաստանն կը տանի, իւր կենդանութեան վայրն կը տանի, և ով որ կենդանութիւն կը սիրէ, պէտք է որ նոյն դաշտէն ծաղիկ մը հոտոտէ, այսօր Վարդ, վաղիւն Շուշան, ասպա Մանիշակ, ապա Բալասան, և այլն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Յունաց նորնոր Պատրիարքն Սուրբ Յարութեան Աշխարհամտորան Տաճարին մէջ հանգիստալէս Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ, և օթն եպիսկոպոսաց ձեռք, ի ներկայութեան եկեղեցական և աշխարհական խումն բաղձմութեան:

Ձեռնադրութենէն զինի սլաշտօնական այցելութիւններն սկսան, և այժմ Պատրիարքական վարչութեանն նորոգ